

Narkootikumide üledoosist tingitud surmade ennetamise programm Eestis



Tervise
Arengu
Instituut

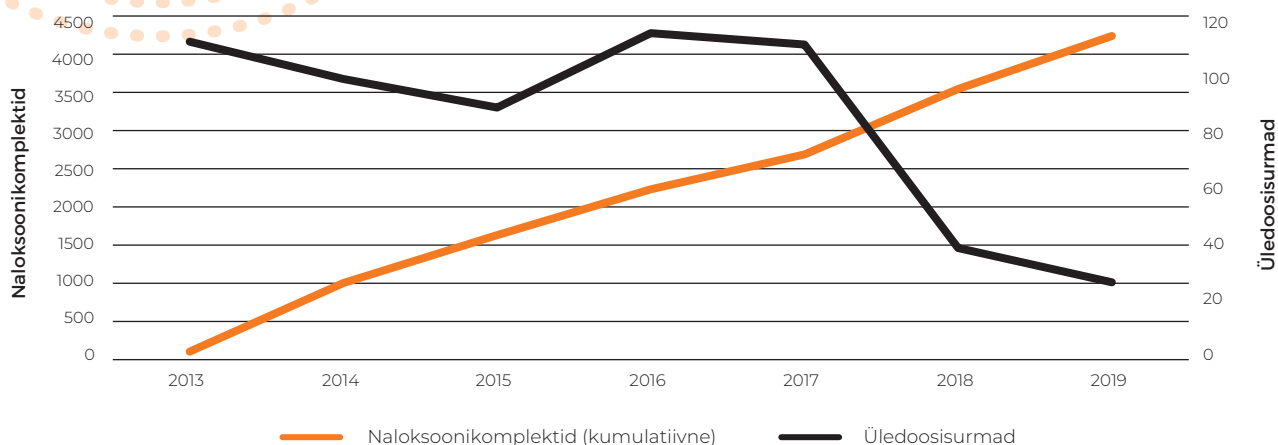
Naloksoon on ravim, mida kasutatakse vastumeetmena opioidide (sh fentanüüli, heroini, metadooni, morfiini) üledoosi korral. Naloksoon ei ole narkootiline ravim ning sellel puudub kuritarvitamise oht. Eestis on ravimina kasutusel *Prenoxad 1 mg/ml* süstelahus süstlis, *Nexodal 0,4 mg/ml* süstelahus ampullis ja alates 2018. aastast ninasprei *Nyxoid 1,8 mg/0,1 ml*. Naloksoon on retseptiravim.

Alates 2013. aasta septembrist on naloksoon kättesaadav ka üledoosist tingitud surmade ennetamise programmi osana. Programmi sihtrühmaks on opioide tarvitavad inimesed ja nende lähedased ning narkootikumide tarvitajatele suunatud teenuste töötajad. Programm koosneb nõustamisest üledoosi äratundmise ja kannatanule naloksooni manustamise teemal ja kaasavõetava naloksoonikomplekti väljastamisest. Naloksoon antakse kaasa ainult vastava nõustamise läbinutele ja seda saab teha ainult tervishoiuteenuse osutaja.¹ Naloksooni teemal nõustamise kohtadeks on sageli kahjude vähendamise ja narkomaaniaravi kesksed. Nõustamise üks olulisi eesmärgi on lisaks üledoosi ja esmaabi kohta käiva teabe andmisele õpetada naloksooni kasutamist ning rõhutada kiirabi kutsumise vajadust pärast naloksooni manustamist.

Narkootikumide üledoosist tingitud surmadest annab täpsema ülevaate narkomaania olukorra teabeleht. Alates 2016. aastast on narkootikumide üledoosist tingitud surmajuhtumite arv pidevalt langenud, järsk langus algas 2018. aastal. Eesti kõrget narkootikumide üledoosist tingitud surmade taset saab perioodil 2002–2017 seletada illegaalse fentanüüli ning selle erinevate analoogide ja derivaatide (furanüülfentanüül, akrüülfentanüül, karfentanüül jne) turul olemisega. Üledoosist põhjustatud surmade vähenemise taga on viimastel aastatel fentanüüli kättesaadavuse vähenemine ning naloksooniprogrammi ja teiste kahjude vähendamise teenuste laialdasem kättesaadavus. Joonis 1 näitab kumulatiivselt väljastatud naloksoonikomplektide ja narkootikumide üledoosist põhjustatud surmade suhet.



¹ Naloksooni saab peale koolitust väljastada (s.o välja kirjutada) ainult tervishoiutöötajate registrisse kantud arst.



Joonis 1. Väljastatud naloksoonikomplektide kumulatiivne arv ja narkootikumide üledoosist tingitud surmajuhtumid 2013–2019. *Allikas: TAI 2020*

Naloksooniprogrammi rakendatakse peamiselt Harjumaal ja Ida-Virumaal, kuid ka mujal Eestis. Aastatel 2013–2019 on naloksoonikoolituse läbinud 3571 inimest ja koos korduvväljastusega on välja antud **4284** naloksooni ravimikomplekti (nii eeltäidetud süstlid, ampullid kui nasaalne ravimivorm). Korduvväljastamise põhjuseks oli 2019. aastal 85% juhtudel eel-

mise naloksooniannuse kasutamine elu päästmise eesmärgil. Täpsemat jaotust 2015.–2019. aasta kohta võib näha tabelist 1. Alates 2015. aastast on ka vanglate meditsiiniosakondades varasema opioidi süstimise kogemusega kinnipeetavatel võimalik enne vabanemist saada koolitus ja vanglast vabanemisel kaasa naloksooni eeltäidetud süstlakomplekt.

Tabel 1. Naloksooniprogrammi tulemused 2015–2019

	2015	2016	2017	2018	2019
Grupikoolituste arv	88	57	50	77	67
Individaalkoolituste arv	99	142	139	414	333
Osalejate arv kokku	514	434	325	808	678
Naloksooni saanute arv	513	433	325	797	591
Naloksooni korduvväljastamiste arv	115	167	131	60	150

Allikas: TAI 2020